25

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

ABVSV PVRGANTIVM IN MORBIS VENEREIS

QVAM

CONSENSV ET AVCTORITATE

GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS

PRO LICENTIA

SVMMOS IN ARTE MEDICA HONORES

LEGITIME CONSEQVENDI

D. XVII. IVNII A. R. S. CIƆIƆCCXXXXIX

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI

SVBIICIET

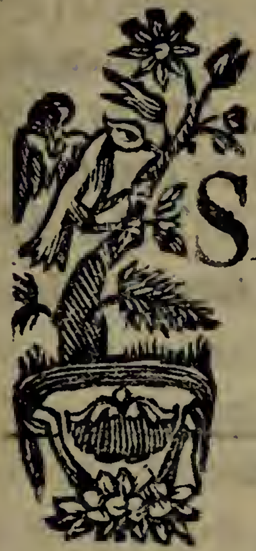
IOHANNES IACOBVS BAIERVS

ALTORFINVS

ALTORFII

TYPIS IOH. GEORG. MEYERI ACAD. TYPOGR.

PRAEFATIO

Sicuti in omnibus morbis, a uitio quodam sanguinis reliquorumque humorum pendentibus, correctio non modo corruptorum, sed et euacuatio eorundem et e corpore propulsio necessaria est: ita inprimis morborum uenereorum materia excretione indiget, ne per longiorem moram et altiores agat radices, et ad euacuationem ineptior reddatur. Quo autem modo, quaeque per loca id fieri debeat, adhuc sub iudice lis est. Adsunt intestina, canalis ille chylificationi et faecum aluinarum excretioni dicatus, in quem innumeri uiscerum infimi uentris glandularumque excretorii ductus sua exonerant contenta; adsunt corpora illa glanduloso-tubulosa in regione lumbari sita, sub renum nomine uenientia, secretioni urinae inseruientia; adsunt glandulae saliuales uariae, fluidum ad masticationem, deglutitionem atque concoctionem alimentorum maxime necessarium elaborantes; adest tandem cutis, commune corporis integumentum, innumeris poris perforata, qui pori quotidie tantam humorum copiam emittunt, quanta per reliqua loca, ad depurandum sanguinem constituta, uix eiicitur. Ex his instrumentis, ad materiam noxiam eliminandam aptis, eligunt medici, in omnibus fere morbis uenereis, intestina, haecque uariis, iisque fortioribus medicamentis purgantibus stimulant ad sui contractionem, materiaeque morbificae ex uniuerso corpore huc confluentis expulsionem. Reiecerunt quidem communem hanc medicorum sententiam HEINSIVS *et* HVNDERTMARCKIVS *in scriptis suis de lue uenerea editis, illamque asperioribus uerbis perstrinxerunt: sed quum ambo hi medici partim totalem*

ſaltem gallicum morbum pertractauerint, partim nulla remedia, niſi ab ipſis praeparata, commendauerint; non plane inutilem laborem in me ſuſcipere mihi uideor, ſi, quum ex iuſſu Gratioſae Facultatis Medicae ſpecimen inaugurale mihi ſit edendum, de abuſu purgantium in morbis uenereis, *paucis disſerere, aliamque methodum, quam quae aegrotantes continuis debilitat purgationibus, proponere conabor. DEVS T. O. M. huic labori clementer adſpiret; B. autem L. hos meos qualescunque conatus aequi bonique conſulat.*

§. I.

Morborum uenereorum tam diuerſa natura eſt, ut plane impoſſibile uideatur, definitionem generalem, omnes horum morborum ſpecies ſimul comprehendentem, ſuppeditare. Siue enim diuerſas eorum cauſſas, ſiue uarium, quem edunt, effectum, ſiue ſymptomata maxime diuerſa, conſideremus, ſemper multa occurrent, quae nos impediunt, quo minus morbos uenereos in genere definire poſſimus. Sic alias agnoſcit cauſſas benigna gonorrhoea, alias uirulentus ſeminis fluxus; aliter ſe habent in uiris, aliter in feminis. Lues uenerea ipſa ſuis gaudet gradibus, ſecundum quos uel leuior eſt, uel grauior; eadem quoque non uno modo propagatur: mox enim ueſtibus, mox lecto, infectis, mox baſio, mox, quod et frequentiſſimum, coitu cum impura perſona celebrato, cum altero communicatur. Symptomata etiam non minus inter ſe differunt, adeo, ut longam eorum ſeriem recenſere poſſem, ſi inſtituti ratio id requireret. Tam arduum itaque quum ſit, adductas ob cauſſas, morbos uenereos in genere definire; liceat mihi ſingulos iſtos nunc ſaltem recenſere, deſcriptiones autem illorum ad ſpecialem cuiusque tractationem reſeruare. Ex his itaque, progrediendo a leuioribus ad grauiores, primum occupabit locum pollutio; ſecunda ſpecies

erit

erit gonorrhoea benigna uirorum, et fluor albus mulierum benignus; hunc ſequetur uirulentus ſeminis fluxus, tam in ſexu potiori, quam ſequiori, cum ſuis ſymptomatibus; tandem lues uenerea totalis ſuccedet.

§. II.

Ad hos morbos curandos apprime utilia eſſe, imo in nonnullis omnem paginam abſoluere medicamenta purgantia, autores affirmant. Vt itaque maiore cum certitudine iudicare poſſimus, an reuera tanti ſint uſus; modum illorum in corpus humanum agendi, quemque effectum, in iuſta quantitate exhibita, exſerant, nunc contemplemur. Agunt autem particulis ſuis ſalino-ſulphureis, acribus, in membranas uentriculi et inteſtinorum nerueas et muſculoſas, quas ad celeriorem motum periſtalticum producendum exſtimulant, ut non modo cruditates in ſe contentas, ſed et in uicinis partibus ſtabulantes humores peccantes, conſtrictis per conſenſum, quem habent cum inteſtinis, uaſculis continentibus, per aluum e corpore expellant. Saepius quoque altius ſerpunt, et particulas ſubtiliores in uentriculo ſolutas ad ipſam M. S. dimittunt, quae lympham coagulatam in aliis locis uel plane ſtagnantem, uel ad minimum tardius progredientem reſoluunt, attenuant et ad excretionem diſponunt, quae excretio ob ſtimulum in inteſtinis praeſentem, quo mediante humores a peripheria ad interiora corporis loca alliciuntur, per aluum inſtituitur. Adhiberi itaque purgantia non modo poſſunt in cruditatibus primarum ſic dictarum uiarum, cuiuscunque ſint generis, ſiue acidae, bilioſae, pituitoſae, aliaeue ſint; uerum etiam in morbis quam plurimis, a ſero et copia et ſpiſſitudine et acredine peccante ortis, uti ſunt hydrops, leucophlegmatia, ſcabies etc. Sic quoque non negari poteſt, eadem uariis in morbis ad nimium affluxum humorum, uel iam iam corruptorum, uel facile ob uim ueneni cuiusdam, alium locum

occupantis, contagiosam, corruptibilium, deriuandum et reuellendum, optimo cum successu esse propinata.

§. III.

Verum enim uero salutares hi effectus respiciunt tantum rectum catharticorum usum, qui non modo accuratam quantitatis et qualitatis eorum obseruationem exposcit, sed etiam, ne nimis frequenter porrigantur, requirit. Damnum enim, quod purgantia una saltem uice, sed in nimia quantitate, exhibita corpori humano inferunt, quotidiana quidem, sed maxime tristia exempla ostendunt eorum, qui uel ex incuria pharmacopoei, uel, quod frequentissimum, ex ignorantia medicastrorum et circumforaneorum tantam purgantis cuiusdam copiam assumunt, ut fere una cum excrementis uitam et spiritum reiiciant. Concomitantur taliusmodi medicamenta lipothymiae, syncopae, hypercatharses, erosiones uentriculi et intestinorum, tormina uentris enormia, sanguinolentus alui fluxus etc. subsequuntur icterus flauus, lienteriae, febres hecticae et innumeri alii morbi, quos hic recensere tempus non permittit. Eadem fere pathemata comites habent purgantia illa, quorum partes constitutiuae corpori nostro ex sua natura sunt inimicae, quorum tamen usus medicastris frequentissimus est, uti sunt resina scammonii, colocynthides, gummi guttae, elaterium, et hoc genus alia, quae particulis suis acerrimis, salinis, uere causticis, parietibus uentriculi et intestinorum adhaerent, eadem irritant, ut non modo spasmi uehementes exinde oriantur, sed et inflammationes, gangraena et sphacelus finem uitae imponant.

§. IV.

Quum itaque purgantia huius generis, semel tantum exhibita, tot producant morbos grauissimos, quanto maior

ior noxa exſpectanda erit ex ſaepius repetito eorum uſu? Nemo enim ſibi perſuadebit, ac ſi nulli niſi corrupti humores e corpore noſtro per illa remedia eliminentur, ſaluis et intactis laudabilibus ſuccis; ſiquidem irritatio illa in inteſtinis facta omnes quaſi humores conuocat, qui etiam eo facilius ad hunc locum concurrere poſſunt, quo magis iam reſoluti ſunt a particulis purgantium ſubtilioribus, ad M. S. amandatis. Praeter illa fluida a remotis partibus ad inteſtina allecta, proximiora quoque uiſcera ſuos humores in canalem iſtum exonerant. Euacuantur hoc modo in nimia quantitate bilis utraque, ſuccus pancreaticus, liquor glandularum inteſtinalium pariter ac meſaraicarum, aliique, qui partim ad mixtionem partium chylum conſtituentium intimiorem, partim ad diluitionem eiusdem, partim ad excretionem faecum aluinarum maxime ſunt neceſſarii. Sanguis ipſe priuatur lympha ſua tenuiſſima, motum eius adiuuante; ille ipſe hoc modo ſpiſſior factus, tardius progreditur, imo et ſtagnat in uiſceribus; haec obſtruuntur; exinde ortum capiunt hecticae, atrophiae, paſſiones hypochondriacae, obſtructiones alui pertinaciſſimae, et plures alii morbi, chronici praeſertim, qui et progreſſu temporis funeſti utplurimum eſſe ſolent. Sed noxium catharticorum iteratis uicibus exhibitorum effectum, ſentiunt inprimis uentriculus et inteſtina, quae primum illorum impetum ſuſtinere debent; hinc ob frequentius excitatos ſpasmos, atoniam nunquam non relinquentes, horum tonus adeo deiicitur, ut appetitus proſtratio, debilitas et inflatio uentriculi, digeſtio laeſa, colica flatulenta, aliaque partis cuiusdam atoniam ſequentia pathemata ſemper praeſto eſſe ſoleant. *a*)

§. V.

---

a) De commodis et noxa purgantium uid. Excellentiſſimi Dom. Doct. WEISSII, Patroni et Praeceptoris mei ad cineres usque colendi, diſſ. de abuſu purgantium in recens natis. De damno autem eorundem conſ. FR. HOFMANNI Syſt. M. R. Tom. II. Part. II. cap. V. §. XI. ſeqq.

§. V.

Expoſito nunc ſalutari et nociuo medicamentorum purgantium effectu, breuibus quoque in uirtutes ſudoriferorum et diureticorum inquiramus, et quo modo, quibusque ſub circumſtantiis catharticorum in locum ſubſtitui poſſint, diſpiciamus. Ambo haec, diaphoretica nempe et urinam pellentia, remedia, uno fere eodemque modo in humores corporis noſtri agunt, reſoluendo ſuccos coagulatos, ſpiſſos, tenaces, ad excretionem minus aptos 1.) acidum, fluiditatem ſanguinis impediens, deſtruendo et imbibendo; 2.) citatiorem motum ſanguinis particulis ſuis ſulphureis uolatilibus excitando, quem motum attenuatio et reſolutio humorum ſequitur; 3.) diluendo ſanguinem partibus, quibus gaudent, aquoſis; 4.) incidendo mucum uiſcidum, tubulos tum cutis, tum renum obſtruentem; 5.) temperando nimium humorum motum, excretionem debitam impedientem. Hinc niſi excretoria inter ſe diuerſa eſſent loca, dum nimirum remedia illa, ui quadam ſpecifica, a nemine adhuc ſufficienter demonſtrata, fluida humani corporis nunc ad peripheriam, nunc ad renum ſubſtantiam agunt; nec morbi cuiusdam natura praeciſe hunc uel illum excretionis locum expoſcat, unum horum medicamentorum alterius locum commode explere poſſet. Verum non modo inter ſe conueniunt, ſed et, quoad actionem in ſanguinem, purgantibus ſimilem edunt effectum. Haec enim, uti ex §. II. patet, ſubtiliores quasdam particulas ad ſanguinem dimittentia, reſoluunt et attenuant uiſcidos humores, uel ſalibus, quae continent, uel frequentiorem humorum motum excitando; quam uirtutem diaphoreticis et diureticis ineſſe, ex ante dictis ſufficienter conſtat. Habeo in hac re conſentientem PECHLINVM *b*) naturae purgantium ſedulum indagatorem, dicen-

b) in Tract. de purgantibus Cap. XX. p. 222.

dicentem : *a uomitoriis non tantum et lenitiuis, leui differunt modalique circumstantia iusta purgantia, sed et a sudoriferis et diureticis : neque enim toto genere differre possibile est, quae idem habent obiectum, omnes sine discrimine humores, eosdem fere motus terminos, commune centrum cor, carceresque uenarum extrema. Nam qui in sudoribus humor ad habitus superficiem, cutaneasque glandulas propellitur, in urinis ad renalia cribra, tubulatasque papillas; in purgatione autem ad pancreatis, hepatis, totiusqne intestini glandulosos recessus exponitur : ille, inquam, humor ab uno passim corde impulsus, per communia arteriarum oscula in suas euomitur cauitates.* Postea sententiam suam, quod nempe tam uomitoria, quam purgantia et sudorifera, mediante acido quodam uim suam exserant, proponens, pergit; *ut propterea sub eodem genere collocanda esse et purgantia et sudorifera credam, quod uno eodemque opposito, acido, omnium perinde uis eleuetur; idem enim acidum, ut e uomitorio purgans confecit, e purgante rursum sudoriferum diureticumque, et tandem insensibile alterans concinnat; cumque acidi eiusdem non nisi una sit forma, una acuminum facies, certe, nisi in oppositam sibi formam, contrariamque aciem, et nisi per unum simplicemque modum non aget. Quare uomitoria a purgantibus, utraque rursus a sudoriferis secundum magis et minus differre existimo, singulorum naturam definiente τῷ modali, non forma aut differentia specifica.* Tandem conuenientiam diureticorum cum purgantibus his ostendit uerbis : *quod autem de diaphoreticis dico, de ipsis quoque diureticis dici potest; nam et in urinas abeunt purgantia, quodque ab aluo exspectabatur, in uesicam protinus incumbit. Nimirum quando sanguinis temperamentum potentius est, quam ut fermentationem admittat, leui et superficiali inducto motu, fluidius modo serum in renum praecipitant receptacula, quodque pluribus circulationibus ab aluo non poterant, uno alteroque circuitu in uesicam reiiciunt.*

Hinc qui ad purgantis haustum mature et multum meiunt, purgationes aut nullas habebunt, aut certe leuiores, utcunque uehemens medicamen fuerit. Haec Pechlinus; cuius quamuis theoria et explicatio modi agendi remediorum ueterum redoleat sententiam, res tamen semper uerae et ab experientia pariter ac ratione probatae manebunt.

§. VI.

Respectu itaque saltem habito ad depurationem sanguinis generalem, neque praesentibus aliis circumstantiis electionem huius uel illius loci excretorii prae altero poscentibus, et purgantia sudoriferorum ac diureticorum, et haec illorum uices agere possunt. Tantum autem abest, ut eadem quoad securitatem in unam classem referam, ut potius catharticis, ob noxas §. III. IV. descriptas, ultimum assignem locum. Sicuti enim partibus corporis humani, in quas ista triplicis generis remedia agunt, non eadem est sensibilitas: ita nec principiis, quibus agunt, eadem uis est. A sudoriferis ac diureticis nunquam noxii illi effectus, quos purgantia producunt, sunt timendi. Siquidem nullos in uisceribus spasmos excitant, hinc nulla atonia sequi potest, hinc quoque morbos §. III. IV. recensitos nequeunt inducere. Non illis tanta est acredo et corrosiua indoles ac purgantibus, nulla hinc inflammatio, nulla erosio, nulla denique gangraena post illorum usum metuenda est. Priuatio quoque nimia fluidi cum cruore circulantis illorum adhibitionem sequi haud poterit, quum et per se iam uniuersam M. S. attenuent, et uel ipsa copioso principio gaudeant aquoso, uel, quod et ad eorum actionem promouendam maxime necessarium est, infusa et decocta liberali haustu superingerantur. Certum quidem est, et cum sudore et urina, in magna quantitate excretis, multas particulas laudabiles una cum corruptis e corpore nostro expelli; ut itaque in hoc passu non maius

commo-

commodum a sudoriferis et diureticis ac a purgantibus exspectandum esse uideatur: uerum in eo omnino magna intercedit differentia, quod nimirum illa non turbent actionem uentriculi et intestinorum, chyli boni et nutritii elaborationem non impediant, ut hinc locus partium illarum, conseruationi corporis destinatarum, per cutem et renes expulsarum, nouis succedentibus semper compleatur; id quod autem de purgantibus nunquam probari poterit, dum ex §. III. IV. satis patet, et uentriculum et intestina ualde ab illis laedi, succos chyli perfectionem iuuantes in nimia quantitate per aluum excerni, et propter ea uel nullum, uel crudum, nec sufficienter elaboratum chylum sanguini affundi. Sed §. II. tribuimus quoque, praeter reliquos salutares effectus, purgantibus uim quandam, humores a loco in alium locum magis conuenientem diuertendi, quam actionem utplurimum reuulsionem uocare solent medici; haec an in sudoriferis et diureticis inueniatur, quaestio est, ad quam autem affirmatiue respondere non dubito; illi enim humores, qui a catharticis ad interiora conuocantur et per inferius os excernuntur, a sudoriferis ad peripheriam corporis delati, per poros cutis, a diureticis ad renum substantiam maiori in copia adacti, per ureteres, uesicam et urethram exitum suum inueniunt. Tandem et maximum illud fastidium, quo plurimi hominum purgantia auersantur, praegnans ratio mihi uidetur, cur iisdem extremum tribuam locum. Quid enim opus est, ut aegrotantes medicamentis gustui maxime aduersis excrucientur, quum alia adsint et odore et sapore grato sese commendantia? Medico enim non solum, ut cito et tuto, sed et ut iucunde sanet, studendum est.

§. VII.

Superesset adhuc, ut pertractatis reliquis euacuantibus, ad morbos uenereos adhiberi solitis, pauca quoque adiicerem

 de

de primario lue gallica laborantium auxilio, saliuatione nimirum: uerum quum in omnibus libris practicis satis superque iam de hac actum sit, nec facile indicata saliuatione purgantia locum habeant; hinc tractationi huic supersedere; moxque ad speciales morborum uenereorum curationes progredi mihi licebit.

§. VIII.

Primum inter hos locum, a leuioribus incipiendo, occupat gonorrhoea benigna cum pollutione, tanquam specie prioris. Ambo hi morbi consistunt in excretione seminis et liquoris prostatarum inuoluntaria, hac tantum cum differentia, quod in pollutione liquores illi cum sensu uoluptatis eiaculentur, cessante postea ad tempus illorum fluxu; in gonorrhoea autem guttatim et praeter titillationem continuo ex urethra exstillent. Caussae pollutionis sunt utplurimum uel nimia quantitas, uel nimia spiritualscentia, imo et acredo seminis. In primo et secundo casu uascula semen continentia a copia eius uel partibus, quas continent, spirituosis, nimis expansa, spastice se contrahunt, fluidumque in se reconditum expellunt; pari ratione ac in uesica urinaria obseruari potest, cuius fibrae musculoso-nerueae ab urina, ad summum, quem pati possunt, extensionis gradum euectae, sponte sese contrahunt, et lotium extra suum receptaculum propellunt. In tertio casu acres saltem particulae in semine nonnumquam habitantes uesiculas stimulant, quae, utpote multis instructae neruis, admodum pronae sunt ad contractionem. Sed nolo pluribus theoriam huius morbi perscrutari, quum proprie ad scopum meum non pertineat, sed potius ad therapiam eius me conuerto, quae in eo consistit, ut 1.) nimia quantitas seminis imminuatur, uel uitiata qualitas corrigatur; 2.) partes, a frequentibus spasmis debilitatae, roborentur. Fuerunt

quidem

quidem medici *c*), qui aliis perſuadere uoluerunt, ac ſi pollutio et gonorrhoea benigna nulla indigerent curatione, quia, uti uolunt, ipſi tandem ceſſant absque ullo remedio adhibito: uerum experientia aliud nos docet, quum tot proſtent exempla aegrotantium tabe neruina conſumtorum, quam ſemper uel immodicae pollutiones, uel diuturnior ſeminis fluxus praeceſſerunt *d*). Hinc omnino remediis opus eſt, quorum materia ſecundum indicationes eligi debet.

§. VIIII.

Conſiderandum itaque nunc uenit, an purgantia ab auctoribus *e*) laudata curationis ſcopo ſatisfacere poſſint, ita, ut abſolute ſint neceſſaria; an uero potius contra indicantia, uſum illorum uetantia, occurrant? Prima indicatio poſtulat, partim ut nimia quantitas, partim ut uitioſa ſeminis qualitas tollatur. Spermatis maſculini iuſto copioſior elaboratio prouenit a cibo potuque laudabilem chylum, eumque in magna quantitate ſuppeditante, a digeſtione et chylificatione bona, tandem et a ſanguificatione rite proceden-

c) Inter quos eminent GOHLIVS et WEISBACHIVS, quorum prior in Praxi clinica curationem horum morborum plane omiſit; alter autem expreſſis uerbis therapiam tanquam uanam reiicit in tr. germanico, cui tit. Cur aller menſchlichen Kranckheiten, cap. de gonorrhoea pag. 345.

d) conf. IOH. MAVR. HOFMANNI Syntagma pathologico-therapeuticum Lib. II. cap. CCIII. pag. 735. GOHLIVS l. c. cap. De gonorrhoea §. 2.

e) uid. Von LINDERN ſpeculum Veneris cap. VIII. Vbi quidem autor ſaltem commendat laxantia leniora, an autem ſecundum propria monita egerit ſuadens, ut pro una doſi Maſſ. Pill. de ſuccin. Crat. ℈ß Extr. helleb. nig. gr. viij. reſin. ſcammon. gr. v. uel Extr. rhabar. gr. xv. Reſin. ialapp. gr. viij ☿rii dulc. gr. vj. exhibeantur, aliis diiudicandum relinquo.

cedente. Ad hanc cauffam pollutionis tollendam nullum indicans pro purgatione inuenio. Nullae adfunt cruditates in primis uiis, non mala digeftio, nulla in genere humorum deprauatio, teftantibus hoc, digeftione, chylificatione et fanguificatione perfectis; hinc fi purgantia adhibentur, nullum alium in finem id fieri poteft, quam ut methodice uifcera debilitentur, et quo minus actiones fuas legitime peragant, impediantur. Nec dubito affirmare, quod fracta etiam hoc modo corporis nutritione, tantum abfit, ut morbus ipfe imminuatur, ut potius per cathartica maius capiat incrementum. Quum enim, teftante hoc FRID. HOFMANNO *f*) *purgantia faepius uehementer ftimulent ad Venerem*, non poteft non a fanguine, in maiore quantitate in partes genitales irruente, maior quoque feminis copia elaborari, ut propterea morbi cauffa magis augeatur, quam tollatur. Quod et eadem medicamenta ad fanguinis et feminis immodicam fpirituafcentiam et uim expanfiuam minuendam minus commode adhibeantur, ex iis, quae paullo ante diximus, fatis intelligi poteft; praecipue quum remediis ad hoc malum et tutioribus et efficacioribus non deftituamur. Acredo tandem feminis, cui cruditates primarum uiarum acidae pabulum praebent, prae aliis pollutionis cauffis cathartica expofcere uidetur, ut obftructo mali fonte, id ipfum uel fponte ceffet, uel facilius aliis mediis emendari poffit. Verum ea eft acidi conditio, ut huius copia in primis uiis praefente, purgatiua uis etiam fortiorum catharticorum omnino deftruatur; e contrario autem cum abforbentibus adhibitis acidum fefe coniungat, ex qua coniunctione fal quoddam amarum, aluum foluendi uirtute gaudens, progignitur, ut hinc duplicem eumque exoptatiffimum effectum abforbentium in hoc morbo experiamur *g*). Nec huiusmodi

f) l. c. Tom. II. P. II. cap. V. §. XII. in fchol.

g) id. l. c. Tom. II. P. III. cap. III. §. VI. in fchol.

modi medicamenta ſolas deſtruunt cruditates uentriculi et inteſtinorum; inſimul etiam acrimoniam ſanguinis ipſius temperant, particulasque acres et ſtimulantes, blandum ſudorem mouendo, ex uniuerſo corpore eiiciunt. Quae hactenus diximus, inutilitatem purgantium ad primum curationis ſcopum obtinendum ſatis monſtrabunt, quod ad autem alteram indicationem, reſtitutionem ſc. toni et roboris partium a crebrioribus ſpaſmis ingentem in modum deiectarum, plane nihil ualeant, quilibet leui ſaltem rerum medicarum cognitione tinctus, facile perſpiciet.

§. X.

Breuiſſimis nunc methodum medendi, uti quidem nobis uidetur, magis conuenientem prae illa, quae purgantia ſuadet, indicabimus. Quod itaque ad primam attinet indicationem pro copia ſeminis imminuenda, e diaetetico fonte commendanda abſtinentia a cibo et potu ualde nutriente, ab otio et nimia quiete; e contrario conueniunt uictus parcus, uita laborioſa et frequens corporis motus; e pharmacia autem petenda remedia ſemen imminuentia, u. gr. endiu. portulac. lactuca, nymph. ruta, ſemen cannab. agni caſti, ſem. 4. frig. mai. ⦶, camphora, Tinct. flor. roſ. tunic. papau. rh. Externe unguent. alb. camph. etc. acet. roſac. ol. rutae aliaque. Pro nimia ſpiritualcentia ſeminis et uniuerſae M. S. eorumque nimio intrinſeco motu, ut et ui expanſiua temperanda, conueniunt praeter mox laudata aquea et refrigerantia, omnia acida, cuius generis ſunt ſuccus limon. berber. ribium, grânat. ⊖ eſſent. acetoſellae etc. Pro acrimonia ſeminis demulcenda conducunt abſorbentia uaria oc. 69. conchae, mater perl. ♁ diaphor. ſuccin. alb. it. gelatinoſa et mucilaginoſa, gelat. C. C. rad. ſcorzon. G. arab. tragac. ſerum lactis etc. Expedita ſic prima indicatione, niſi morbus remediis his recenſitis obe-

diat,

diat, ad alteram progrediendum eſt, et ſollicite curandum, ut partes priſtinum acquirant tonum; quem finem roborantibus et adſtringentibus remediis obtinebimus; huius cenſus ſunt pro interno uſu, cryſtall. mont. corall. rub. os ſep. flor. roſar. balauſt. rad. torment. biſtort. cort. granat. ſucc. acac. 🜄 catechu, ſanguis dracon. crocus ♂ adſtringens etc. Externe iuuant unguenta et emplaſtra ex adſtringentibus et roborantibus parata, et balnea inprimis aquae frigidae. Quo iure autem, uel quem in finem VON LINDERN *h*) in pollutione nimia, nec praeſtantiſſimis remediis cedente, ſaliuationem commendare poſſit, neſcio, praecipue quum auctor ipſe nullas rationes, pro confirmanda ſua ſententia, reddiderit.

§. XI.

Succedit nunc gonorrhoea benigna uirorum; quid ſit et quomodo a pollutione differat, (§. VIII.) iam indicatum eſt. Eaedem quoque fere cauſſae ſunt ac pollutionis, niſi quod nonnunquam, ob ſeroſum uniuerſi corporis habitum, ipſum ſemen magis aquoſam induat indolem, et, uti in ſubiectis phlegmaticis fibrae corporis ſemper iuſto laxiores inueniuntur; ita quoque ueſiculae ſeminales eo, quo gaudere deberent in naturali ſtatu, robore priuatae ſint, quae debilitas eo facilius in plenariam abit atoniam, quo frequentiores ſpaſmos partes genitales, uel a ſaepius accidentibus pollutionibus, uel nimio Veneris exercitio, ſunt expertae. Ad has uero cauſſas abigendas nullis aliis indicationibus, quam quas (§. VIII.) ad pollutionem curandam, propoſuimus, indigemus. Hinc etiam iisdem rationibus uſus purgantium *i*) reiici poſſet, niſi ſeroſus uniuerſi corporis habitus aquoſitatem nimiam ſeminis

h) l. c. cap. VIII. §. 21.

i) Extollunt purgantia VON LINDERN. l. c. cap. IV. HEISTERVS in ſeinem mediciniſchen Handbuch, cap. XI. §. 51. aliique.

minis inducens, medicamentis purgantibus phlegmagogis emendandus esse uideatur. Verum hoc in casu sudorifera catharticis anteponenda esse, firmiter statuo. Quum enim ex §. V. seq. satis pateat, modum catharticorum et sudoriferorum in sanguinem agendi unum esse eundemque, quilibet in eo mecum consentiet, quod et gratius et tutius medicamentum nauseoso et non omni periculo carenti sit praeferendum. Nec damna illa generalia, frequentem purgantium usum presso pede sequentia, sola me impulerunt, ut horum exhibitionem dissuadeam; ipsa huius morbi natura contra illa pugnat. Diximus nimirum (§. IX.) et HOFMANNI testimonio corroborauimus nostram sententiam, quod purgantia saepius in partes genitales agant haud aliter, quam aphrodisiaca. Hoc cum ita sit, nonne malum exinde ingrauesceret? Nonne maior humorum affluxus ad has partes, antea iam debilitatas, inuitaretur? Nonne semen, a copiosiore sanguine in testiculos impulso, etiam in maiore quantitate secerneretur? cuius minori copiae retinendae quum impares essent uesiculae seminales, qua ratione molem eius auctam continebunt? Et has ob caussas reuulsio quoque humorum a parte affecta nullum locum habet, quem tamen finem medici simul cum euacuatione seri abundantis per purgantia impetrare student.

§. XII.

Sed purgantia, eaque repetitis uicibus exhibita, reiicientes, non omnino excludimus lene quoddam laxans remedium, in initio curationis propinandum. Hoc autem saltem intellectum uolumus de eo casu, in quo ob digestionem laesam non modo totum corpus, sed in specie primae uiae multis crudis succis obrutae sunt, ita, ut remediorum stomachicorum, uisceralium actio irrita esset, nisi illae cruditates prius amoueantur. Euacuatis itaque uentriculo et in-

teſtinis, reliqua medicatio ſecundum cauſſas eſt inſtituenda. Hinc in quantum hae cum cauſſis pollutionis conueniunt, in tantum etiam eadem methodus, quam (§. X.) uidere licet, locum habebit. Quod autem ad abundantiam ſeri lymphatici, totum corpus et in ſpecie genitales partes obſidentis, minuendam attinet, id a ſudoriferis commodiſſime et citra omnem noxam perficitur. Et haec quoque prae reliquis euacuantibus huic morbo medebuntur; de purgantibus enim eorumque incommodis (§. praec.) diximus; diuretica autem quamuis in aliis morbis ſudoriferorum uices agere poſſint, tamen in hoc malo ob uim, qua pariter ac cathartica in genitales agunt partes, una cum his merito reiiciuntur. His contrariam uirtutem inuenimus in ſudoriferis, quae humores ad corticem corporis propellendo, atque hoc modo reuulſionem praeſtando, curationem adiuuant. Innuunt hoc uerba FR. HOFMANNI *m*), qui, poſtquam balnea frigida, ſeruato poſtea in lecto calefacto regimine diaphoretico, ad pollutionem ſanandam laudauerit, *et mirum profecto eſt*, inquit, *quomodo non modo totum corpus inde roboretur, ſed et, tranſpiratione interdum ad ſudorem uſque aucta, optime humorum a parte affecta fiat deriuatio.* Exoptatiſſimus ſane hic eſt effectus ſudoriferorum, ita, ut his in uſum uocatis primae indicationi omnino ſatisfiat. Iungi huiusmodi remediis poſſunt roborantia interna pro altero curationis ſcopo aſſequendo, quorum materia (§. X.) iam indicata eſt; hoc tantum tenendum, quod in gonorrhoea, praeſertim inueterata et habituali, fortiora adſtringentia ſint eligenda, dum in hac maior ſemper adſit atonia, quam quae nec in pollutione, nec in incipiente ſeminis fluxu obſeruatur. Sic externa quoque non modo ſub linimentorum, ſacculorum et emplaſtrorum forma applicanda, iniectiones ipſae in urethram

m) l. c. Tom. IV. Part. IV. cap. XVII. §. VII. curat.

urethram ex roborantibus et neruinis paratae optimum praestabunt effectum ; hoc enim modo remedia illa immediate ad partem affectam perueniunt , et consequenter maiore agere possunt efficacia. Quid autem circa saturnina, tam interne, quam externe adhibenda, obseruandum sit, quorum usus in gonorrhoea curanda frequentissimus esse solet , in tractatione gonorrhoeae uirulentae indicabimus.

§. XIII.

Morbus, qui cum gonorrhoea uirorum benigna ualde conuenit, fluorque albus feminarum benignus nuncupari solet , tertium inter morbos uenereos locum occupat; et est continua materiae mucosae , plus minus acris et foetidae, e uagina uteri excretio , in plerisque mulieribus fluxus menstrui tempore cessans. Nonnulli auctores gonorrhoeae benignae mulierum nomen illi imponentes , sine dubio id faciunt in gratiam sententiae antiquiorum medicorum , liquorem illum e lacunis uaginae uteri, in coitu inprimis, erumpentem , pro semine sexus sequioris prolifico habentium ; sed postquam, detectis ouariis, horumque usu aperte demonstrato , erronea ueterum sententia cecidit ; cum accuratioribus medicis fluoris albi nomen iure retinetur. Caussae huius morbi primariae consistunt in exsuperantia seri mucosi totius corporis , et laxitate nimia glandularum , ut et omnium uasorum, genitales feminarum partes cingentium. Digestio et chylificatio laesae multum ad hunc morbum producendum faciunt , ita quoque mensium suppressio , partus laboriosus, Venus nimia , et in genere omnia, tonum uteri et adiacentium partium destruentia , caussam huic malo possunt subministrare. Vt itaque morbum fouentes caussas abigamus , omni studio tentandum est 1.) ut totum corpus a nimio sero mucoso liberetur ; 2.) genitalibus partibus pristinum robur , una cum chylificatione integra , restituatur.

Ad ſeroſitatem corporis mucoſam expurgandam, ſi, quod utplurimum eſſe ſolet, digeſtio turbata et ſordes in uentriculo atque inteſtinis praeſentes ſunt, euacuatio omnino locum habet, ſed purgantia *n*) ſtricte ſic dicta exulare debent, dum uiſcera, ciborum concoctioni et chylificationi dicata, in ſua actione ab illis turbantur et impediuntur, (§. III. IV.) ad quorum tamen conſeruationem eo magis attendendum eſt, quo felicius curatio ſuccedit, ſi haec in integrum reſtituuntur. Proſunt potius in grauiori malo, ſordibusque adhuc in uentriculo haerentibus, leniora uomitoria ex radice ipecacuanhae parata; in leuiori autem laxantia lenia, quae tum mucum uiſcidum incidunt et reſoluunt, tum eundem per inferius os ſubducunt. Prouoco hac in re ad iudicium FR. HOFMANNI *o*) dicentis: *primo itaque*, in fluore nimirum albo benigno, *ſtudendum eſt, ut primae uiae a ſordibus excrementitiis expurgentur; quod tamen non per remedia ualide commouentia ac purgantia, ſed potius per benigna et mitiora, quae repetita doſi per epicraſin operantur, debet praeſtari.* Nec medicamenta, quanquam leniſſima, ſola laxandi uirtute praedita, adhibenda ſunt, ſed cum balſamicis, amaris et roborantibus coniungenda; atque hanc ob cauſſam FR. HOFMANNVS *p*) rhabarbarum et ex eo parata remedia extollit, dum, *ex omnibus uero*, inquit, *laxantibus in hoc morbo proficuis certe rhabarbarina eminent; eo, quod praeter laxantem, etiam blande balſamicam et amaricantem recondunt uirtutem, quae acidum uitioſum corrigit, partesque ſimul deiectas egregie roborat.* Euacuatis ſic primis uiis ſerum mucoſum

n) haec tamen laudantur a IVNGKENIO in Manuali practico pag. 166. ſeq. ab HARTMANNO in Praxi chymiatr. Lib. II. cap. CCXXI. cuius tamen ſententiam IOH. MAVR. HOFMANNVS in Not. ad hoc caput iam reiecit, δραστικῶν, inquiens, et acriorum colliquantium purgantium uſum maxime noxium hic reputamus.

o) l. c. cap. XVI. §. III. curat. *p*) ibid.

ſum cum ſanguine circulans reſoluendum et attenuandum per appropriata medicamenta, atque tandem uel per poros cutis, uel per renale cribrum exterminandum eſt, ut hoc modo iuſto maiori affluxui humorum ad uterum et adiacentes partes uia praecludatur. Imo ſi ulla, certe diuretica, magnam in hoc morbo praeſtabunt opem; ita enim VOLCKAMERVS q) propria experientia edoctus refert, ſe ad exemplum Galeni, qui uxorem Boethi, fluore albo laborantem, blandioribus diureticis ſanauerat, mulierem quandam eodem malo decumbentem, nullis aliis remediis, quam Eſſ. parreirae brauae tartariſata et pillulis ex extr. myrrhae et cort. Winter. paratis, feliciter reſtituiſſe.

§. XIV.

Haec dum agimus, ſimul ad alterum ſcopum attingendum remedia interna tonica et roborantia ſunt propinanda; huius generis ſunt Eſſ. ſuccini, Ligni aloes, Tinctura antim. tartaris. ♎ C. C. Liqu. C. C. ſuccin. Tinctura ton. Stahl. et Starck. Externe balnea, iniectiones ex Herba maioran. ſaturei. meliſſ. menthae, matricar. chamom. origani, roriſmar. baccis lauri; ſuffimenta ex tacamahaca, maſtyche, ſuccino, benzoe etc. inunctiones ex balſamis et ſpiritibus neruinis, ualde efficacia erunt. Tandem ad digeſtionem et chylificationem reſtaurandam proſunt Elix. balſam. amar. Hofmanni, Eſſ. abſinth. comp. Ligni aloes, caſcarillae, cort. chin. pillulae ex extractis ſtomachicis e. gr. cent☉r. min. calami aromatici, caſcar. millefol. menth. Zedoar. etc. paratae.

§. XV.

Ex omnibus uenereis morbis purgantibus uexatiſſimum nunc aggredior, gonorrhoeam quam uocant uirulentam,

q) in E. N. C. Cent. I. II. pag. 304. in append.

ad cuius curationem omnes auctores, paucis forſan exceptis, uno quaſi ore uſum commendant catharticorum, adeo, ut eadem reliquis, cuiuscunque ſint generis, medicamentis anteponere non dubitent. Sic SYDENHAM r), maximum quondam Angliae decus, gonorrhoeam, inquit, quod attinet, „in remediis catharticis, quantum huc usque uſu comperimus, curationis omnis cardo uertitur; quorum auxilio uel „educitur humor peccans, uel procuratur diuerſio ſuccorum „corporis naturalium, qui aliter hoſti in pabulum cederent. „Quamuis autem tum ratio, tum experientia mihi dictant, „hunc morbum a quolibet demum cathartico ſaepe, diuque „exhibito ſanatum iri, ea tamen caeteris δραστικώτερα mihi „uidentur, quae bilem, maxime uero, quae ichorem ſeroſum „fortiter e ſanguine expurgant et ſubducunt. Et poſtea s) confirmat ſuam theſin his uerbis: *catharſis hic*, in gonorrhoea ſc. uirulenta, *ad inſtar omnium eſt.* Et profecto clariſſimus hic auctor ipſo facto comprobauit, ſe, dum purgantia larga manu exhibenda ſuaſerat, non uana loquutum eſſe, nec ſe aliis ſuaſiſſe, quo non ipſe uti uellet. Non enim eo contentus erat, ut aeger per quatuordecim, imo plures adhuc, dies quotidie ſatis forti purgante uexaretur; alios adhuc quatuordecim dies addiderat, quibus durantibus, quouis altero die patiens idem remedium aſſumere cogebatur. Nec finitis his diebus plane a purgantibus abſtinebat, ipſe „enim dicit: ſufficit, ut bis in ſeptimana ſumantur pillulae, „donec humor ex urethra ſtillare ſolitus prorſus euaneſcat, „quod utplurimum non niſi poſt multos dies contingit. Egregium ſane ſolatium pro aegrotante, qui per integras quatuor ſeptimanas uehementiam purgantis draſtici perpeſſus eſt, quod illum nunc per multos adhuc dies eodem medicamento, bis in ſeptimana aſſumto, corpus plane deſtruere oporteat. Sed certum

r) in opuſculis Epiſt. reſponſ. 2. pag. 391.
s) ib. pag. 395.

certum est, praeter SYDENHAMIVM nullum medicorum, quantum mihi quidem constat, eiusmodi medicamentis in tanta quantitate usum fuisse, nisi forsan illi aequiparare uelimus DE LA METTRIE, Medicum Parisiensem *t*), qui reiectis omnibus aliis remediis tantum purgantia drastica, hydragoga admittit, eaque saepius reiterare praecipit. Quanquam autem reliqui medici non quotidie, nec per tam longum temporis spatium, cathartica exhibenda suadeant, interim tamen summis eadem extollunt laudibus, atque sat larga manu porrigunt. Sufficiat, ex omnibus unum allegare BOERHAAVIVM *u*), cuius uerba, dum curationem gonorrhoeae proponit uirulentae, sic se habent: *Wann auch die Purgier-Mittel aus der Ialappa, dem hermodactylo, scammonio, Sennes-Blättern etc. in einer Kranckheit dienlich, so sind sie es fürnemlich in dieser; dann wann sie offt gebraucht werden, haben sie die Krafft, das Blut in Wasser zu verwandeln, dieses hinunter zu treiben, und durch die Gedärme abzuführen.* Huius sententiae omnes fere practici, etsi non tam claris semper uerbis id faciant, re tamen ipsa subscribunt; id quod innumeris probari posset exemplis, si tractationis scopus id permitteret.

§. XVI.

Vt itaque patefiat, an reuera tam utilis tamque necessarius sit catharticorum fortiorum repetitus usus, breuibus nunc in morbum ipsum inquirendum erit. In descriptione huius mali, nulli non in eo conueniunt, quod sit continuum humoris acris, foetidi, nunc flauo, nunc uiridi colore tincti, ex membro uirili, stillicidium, arrosioni et exulcerationi non modo glandulae prostatae, sed ipsarum uesicularum seminalium, imo omnium fere partium genitalia constituen-

t) uid. Astruc. tr. de morbis uenereis L. VI. pag. 628.

u) in tr. de lue uenerea §. 33.

ſtituentium, ortum ſuum debens, quae arroſio uenenum quoddam acre, ſpecificum, per concubitum cum infecta in alterum translatum, primariam agnoſcit cauſſam. Prolixiorem huius morbi hiſtoriam nolo nunc proponere, quum ubique multis uerbis deſcriptus inueniatur; hinc ſtatim ad methodum medendi accedens, formatis indicationibus curatoriis, diſpiciam, an purgantia hiſce omnino ſatisfacere poſſint. Sunt autem ſequentes 1.) ut inflammatio partium praeſens ab initio diſcutiatur, nimiusque dolor demulceatur; 2.) excretio materiae acris et erodentis adiuuetur; 3.) exulceratae partes abſtergantur, mundificentur, tandemque debite conſolidentur et roborentur. Propoſitae hae indicationes ſufficiunt, ut arbitror, ad ſanandum uirulentum ſeminis fluxum. Quanquam enim maxima pars medicorum aliam addant, affluxus nempe humorum uitioſorum ad partem affectam cohibitionem; ea tamen ob rationes mox adducendas, minus congrua mihi quidem uidetur. Gonorrhoea uirulenta, eſt exulceratio partium genitalium uirorum, non a cauſſa interna, ſed ab externa ortum trahens, hinc in M. S. nondum adſunt humores, qui ſua natura apti eſſent ad morbum hunc augendum; per conſequens magis cauendum eſt, ne materia uenenata per uaſa reſorbeatur, uel ſi iam reſorpta eſt, ne reliquos bonae indolis ſuccos ad corruptionem diſponat. Secunda ratio, quae mihi diſſuadet, quo minus humorum a loco affecto ad alias partes delegationem indicationibus curatoriis addam, eſt contentio huius cum illa, quae excretionem materiae uirulentae omni modo promouendam nobis iniungit. Excretio maior per locum conuenientem produci poteſt, quando medicamenta in partes excretioni deſtinatas tanta ui agunt, ut uberior fluidorum affluxus ad has partes, celeriorque uaſorum motus ſequatur, quibus mediantibus neceſſario etiam largior humorum contentorum expreſſio et euacuatio debet inſtitui. Dum autem

fluida

fluida corporis nostri per reuulsionem magis ad alium locum, quam qui eorum euacuationi destinatus est, determinantur; non potest fieri, quin excretio in loco conueniente sistatur plane, uel ad minimum imminuatur. Tertia, eaque maxime ponderosa, ratio est, luis uenereae totalis hoc modo prouentus timendus, uenenique a loco excretioni idoneo ad partes nobiliores inuitatio. Quocunque enim modo reuulsio ista instituatur, semper a remediis illam efficientibus celerior uasorum motus oscillatorius inducitur, hic cum uasculis tenuissimis resorbentibus i. e. lymphaticis et uenarum extremitatibus communicatur, haec materiam illam malignam cito magnaque quantitate resorbent, atque cum sanguine commiscent. Admixta hoc modo ui salium suorum coagulantium, bonos succos corrumpit, ita, ut lues uenerea totalis cum suis symptomatibus presso sequatur pede.

§. XVII.

Adductae hae rationes, uti in genere usum uetant reuulsoriorum medicamentorum, ita simul frequens catharticorum usus iisdem reiicitur. Loquor hic secundum hypothesin eorum, qui pro purgantibus militant, et ab his notabilem humorum reuulsionem sibi promittunt. Agunt autem, pro meo arbitrio, haec remedia in gonorrhoea uirulenta magis excretionem adiuuando, ob connexionem genitalium cum intestinis (§. IX.) quam reuellendo humores. Sed quidquid sit, siue reuellant, siue eiectioni miasmatis inseruiant, in utroque casu plus nocebunt, quam proderunt. Quod ad priorem attinet casum, non dubitabit de ueritate huius rei is, qui antea dicta bene considerabit; quod autem ad eiectionem materiae malignae pessimo adhibeantur consilio, eo magis affirmare audeo, tum, quia ad hunc finem consequendum necessario repetitis uicibus exhibita drastica requiruntur, quae uero damna ex his in corpus humanum redundent,

§. III. IV. docent, tum quia remedia et efficaciora et tutiora proſtant huic malo medentia, id quod in ſequenti § monſtrabitur. Sed ſunt forſitan medici, qui et reuulſionem humorum ab affecto loco, et excretionem ueneni rodentis ſimul per purgantia impetrare ſtudent. Etiamſi hoc ponam, iisdem tamen remediis reiectis, alia in eorum locum ſubſtituere minime haeſito. Quum enim indicationes non ſolam poſtulent excretionem materiae morbificae, ſed et abſterſionem et mundificationem ulcuſculorum: quilibet medicorum talia potius eliget medicamenta, quibus duas explere poterit indicationes, quam illa, quae uni ſaltem, idque non ſine periculo, ſatisfaciunt. Purgantia enim ad exceſſum usque adhibita non emendabunt uirus pudendis inſidens, quo enim modo id praeſtarent? hinc illud magis magisque adiacentes erodet partes, et perpetuo ſuam ludet tragoediam. Vtrumque uero effectum ſalutarem a diureticis exſpectandum eſſe, poſtea dicemus.

§. XVIII.

Prius autem, quam ad explicandam egregiam in hoc morbo uirtutem diureticorum accedam, paucis indicabo, quae ratione inflammationis, in principio morbi uerenda occupantis, ſint abhibenda. Praemittatur itaque lene laxans mannatum uel rhabarbarinum, minime autem forte purgans, quod inflammationem augeret, partim ad aluum liberam reddendam, expurgandasque primas uias, partim ut reliqua medicamenta felicius atque meliori cum ſucceſſu poſſint operari. Facto hoc procedendum eſt, uti in omnibus inflammationibus, temperantibus nimirum, diſcutientibus et paregoricis; interne quidem conferunt, ⦶, camphora, Puluis temperans, antiſpaſmod. decocta ex rad. ſcorzon. cichor. tarax. C. C. raſp. emulſiones ex ſeminibus 4. frig. mai. amygdalis dulc. ſem. papau. alb. etc. externe uero in-

iectio-

iectiones in urethram, et cataplaſmata ex lacte, herbis, floribus et radicibus emollientibus parata, addito ⌽ro, camphora et croco, magnum praebent ſolatium.

§. XIX.

Sedata, uel tantum mitigata hoc modo inflammatione, et materia maligna e genitalibus fluere incipiente, ad huius excretionem partiumque exulceratarum abſterſionem et mundificationem accedendum eſt. Omnes hos effectus a diureticis, et quantitate et qualitate iuſta adhibitis, exſpectandos eſſe, omnino affirmo. Si enim ad excretionem ueneni iſtius reſpicimus, neminem latere poteſt, medicamenta diuretica quotidie ad Venerem ſtimulandam adhiberi; quo autem alio modo agere queunt, quam irritando ſubſtantiam renum, quae irritatio per conſenſum genitales afficit partes, hasque ad contractionem excretionemque ſeminis diſponit. Accidit hoc in naturali ſtatu, quare non idem effectus in praeternaturali ſperandus eſſet? Annon idem adeſt conſenſus neruorum? Nonne eadem, imo maior, partium genitalium ſenſibilitas? Nonne eadem ad excernendos humores contentos procliuitas? Nonne, ſi omnia haec adſunt, facillimo modo excretio haec promoueri poterit? Accedit, quod ob frequentem ad meiendum ſtimulum, ſaepius repetita mictio ſuccedat, quacum ſemper excretio eiusmodi materiae uirulentae, in et circa urethram haerentis, coniuncta eſſe ſolet. Sed haec medicamenta, diuretica puta, ſecundae non ſolum indicationi ſatisfaciunt, ſed ad tertium quoque ſcopum conſequendum egregie ſe gerunt. Mundificantia enim et abſtergentia quum nullo alio modo agant, quam quod particulis ſuis ſalinis, fibrillas carneas corruptas, pusque nimis tenax diſſoluant, a ſana carne ſeparent, atque ad excretionem diſponant: urina optimo iure ad huius claſſis medicamenta referri poterit, utpote ſalibus in aqua diſ-

ſolutis abunde gaudens. Haec itaque ſaepius emiſſa, non modo ulcera urethrae et adiacentium partium, quas alluit, a ſordibus repurgat, uerum etiam moleſtiſſimam lotii suppresſionem, a pure nimis ſpiſſo, uiam illi praecludente, ortam impedit, ac ſimul, quo minus materia purulenta tenuior, a ſpisſiori in excretione retardata, altius ſerpat, profundiusque radices agat, efficit. Nec ſolis coniecturis innititur uis urinae abſterſoria, quum quotidiana hanc probet experientia. Quem enim latere poteſt ſalutaris ille effectus, quem in corporibus a ſcabie, aliisque cutis efflorefcentiis defoedatis, praeſtat, ſi quando partes, taliusmodi puſtulis obſitae, ſaepius calida lauantur urina? Sic a celeberrimis medicis ad praeſeruationem gonorrhoeae malignae, tanquam ſpecificum commendari ſolet urina, ſtatim poſt coitum, cum infecta celebratum, intra praeputium retenta, nullum alium in finem, quam ut uenenum corroſiuum, in poros balani, praeputii et urethrae ſeſe inſinuans, abſtergatur, et in principio ſtatim iuguletur.

§. XX.

Verum tantum abeſt, ut, urina ſola curationem abſolui poſſe, contendam, ut potius ad excretionem eius promouendam, talia ſuadeam medicamenta, quae particulis ſuis temperatis ſalinis et balſamicis effectum urinae iuuant et augent; hac tantum cautela adhibita, ut ab initio fluxus, praeſente adhuc inflammatione, uel nulla, uel temperata et mitiora ſaltem, adhibeantur, quorum tamen locum in proceſſu temporis paullo fortiora occupare poſſunt. E prioribus, lenibus ſc. diureticis, ſunt radix gramin. bardan., apii, aſparagi, ruſci, parreirae brauae, chin. ſarſapar. Herba ueron. uirg. aur. hed. terr. Lignum ſaſſafras, iuniper imo et guaiac.; ex his pro ratione circumſtantiarum decocta uel dilutiora, uel magis concentrata confici et citra ſudorem propinari poſſunt. Medicamentis diureticis paullo fortioribus annumeranda ueniunt bal-

ſama

ſama natiua de Tolu, de copaiua, peruuianum, et inprimis therebinthina Veneta; de qua WEDELIVS in diſſ. de hac reſina conſcripta, dicit: *therebinthina inter omnia abſterſoria excellit et praeualet.* Huiusmodi remedia, ſiue ſub forma pillularum, emulſionum, bolorum, ſiue alia forma exhibeantur, non modo balſamico, quod recondunt, principio ſuo, totam M. S. a ueneno iſto uenereo, per uenas reſorbentes cum ſanguine forſan communicato, defendunt et liberant; ſed et particulis non paucis urinae admixtis ulcuſcula genitalium abſtergunt et mundificant. Iure autem e numero innoxiorum diureticorum excluduntur canthárides, ſub quacunque forma exhibeantur; ſal enim, quo pollent, acre, uolatile, tanta ui in corpus noſtrum agit, ut non modo uentriculo et inteſtinis, ſed et renibus ipſis inflammationem inducat, imo ſaepius mictus cruenti cauſſa ſit. Egregii hac in re ſunt FR. HOFMANNVS *w*) et ASTRVC *x*); ſic horum prior, *inter medicamenta*, inquit, *urinae fluxum promouentia peſſime, ut arbitror, a quibusdam referuntur cantharides, et parata ex iis eſſentia, ſiquidem uiis urinariis admodum ſunt infenſae, facileque pernitioſas renum et ueſicae inflammationes cum mictu cruento, niſi conuenientibus ſuccurramus remediis, ciere ualent*; poſterior autem multis uerbis auctores, cantharidum uſum ſuadentes, refutat.

§. XXI.

Sed reuertamus ad therapiam morbi. Antea itaque nominatis remediis diureticis ſubiungantur pharmaca, ſpecifice quaſi ſanguinem a corruptione defendentia, quorum numerum ſubeunt Tinctura ♁ ü acris et tartariſ. Tinctura tartari, Ligni ſaſſaf. Eſſ. Lignor. fumar. ſuccini Pimpinell. alb. aliaeque. Sic inprimis e mercurio parata remedia u. gr. ☿

D 3 dulc.

vv) l. c. Tom. IV. Part. IV. cap. XVII. §. VII. cautel.

x) l. c. Lib. III. cap. II. pag. 201.

dulc. aethiops min. magnae ſunt efficaciae; hoc tantum circa illorum uſum obſeruandum uenit, ne nimis frequenter porrigantur, partim ut ſaliuatio, nimium eorum uſum ſequutura, euitetur, partim autem ut aegrotantes effugiant illa mala, quae uti ASTRVC y) affirmat, repetitum excipiunt mercurialium uſum internum, debilitatem nempe uentriculi, auctam ſanguinis acrimoniam, ulcera genitalium maligniora et curatu difficiliora, recrudeſcentes dyſuriam, fluxumque gonorrhoicum, antea iam remittentes. Non ſufficit autem, ut remediis internis morbi uis infringatur, externis quoque res aggredienda eſt. Sed nunc non emollientibus, non diſcutientibus et anodinis agendum, mundificantia et abſterſoria in uſum cedant; iniectiones uidelicet ex chelidon. mai. agrimon. ueron. ſcordio, nicotian. aqua calc. uiu. roſar. etc. cum melle, unguento digeſtiuo, ☿rio praecipitato rub. eſſ. ſuccin. myrrh. etc. Ita, ſuadente ASTRVC. z) ☿ in forma unguenti pudendis et circumiacentibus partibus illitus, hic multum ualet, cuius quoque uires dictus auctor his extollit uerbis: *Ea ſane methodus et efficax eſt et commoda. Efficax quidem, quia atomi mercuriales in cutis ſpiracula, in uaſa lymphatica a cute oriunda, in ipſum demum affectarum partium contextum illitu ſenſim inſinuatae, corroſiuas contagii uenerei particulas, quibus morbus inducitur, efficaciter impetunt, infringunt, deſtruunt; commoda vero, quia eaedem mercuriales atomi illitus ope, uia breuiſſima et ſine ulla uentriculi noxa ad partes deducuntur, ubi latet ſeminium uenereum, quod neutrum conuenit praeparatis mercurialibus interne ſumptis, uel ſaltem minus conuenit.*

§. XXII.

Satisfacturi hoc modo primae, ſecundae, et, quoad primum momentum, tertiae indicationi, tandem ad roborationem

y) l. c. pag. 194. z) ib.

rationem partium debilitatarum eo magis omnis neruus intendendus eſt, quo contumacior inuoluntarius ſeminis fluxus ſuperato ueneno, ſemper fere eſſe ſolet. Caute uero mercandum eſt cum adſtringentibus, ne iuſto citius nec ante omnimodam miaſmatis uenerei expulſionem iisdem utamur. Materia nimirum e genitalibus exſtillans ſit albi coloris, ſpiſſa, inodora, et urina ſine dolore emittatur; ſin ſecus, et fluidum foetens, uiridis coloris, prodeat, dolor ſub mictione et inflammatio adhuc praeſentes, omnino tam ab internis, quam externis, cuiuscunque ſint generis, adſtringentibus, abſtinendum eſt; ſiquidem excretionem uirulentae materiae inhibendo, eandem ad ſanguinem repellunt, bubones, imo totalem luem uenerеam efficiunt. Sed ſi omnia adſunt indicia, uſum adſtringentium poſtulantia, tunc eadem remediorum genera, quae §. X. propoſuimus, conueniunt. Prorſus tamen, pro interno uſu, omittenda cenſeo ex ſaturno parata; uti enim omnia ſaturnina in uentriculo et inteſtinis grauiſſimos progignunt morbos, ita inprimis ſaccharum, ſiue quod idem eſt, magiſterium ſaturni, ui quadam uenenata pollet. Hinc illud a FRID. HOFMANNO *aa*) iure in numerum refertur illorum medicamentorum, quae minus tuta et triſtibus exemplis quaſi infamata ſunt. Et ſane, ſi noxas, quas corpori humano inferunt, quarumque catalogum citatus auctor *bb*) exhibet, conſideramus, non poſſumus non ſaturnina uenenis annumerare. Quanquam autem internus ſaturninorum uſus ſuſpectus ſit, nequaquam tamen improbamus, ſi externe iuſto tempore applicentur, id quod commodiſſime per iniectiones fit; ſic enim uel plane non, uel in minima ſaltem quantitate cum ſanguine communicantur, et non niſi adſtrictione fibrarum atoniam paſſarum agunt, quam ob uirtutem etiam multis aliis praeferenda ſunt remediis.

§. XXIII.

aa) l. c. Tom. II. cap. VIII. §. XIX. *bb*) l. c. §. XXI.

§. XXIII.

Sicuti gonorrhoea uirilis benigna, fluorque albus mulierum itidem benignus, parum inter se differunt: ita quoque fluxus seminis uirulentus uirorum, et profluuium feminarum malignum, multis modis conueniunt. Adest sc. in hoc, pariter ac in isto, stillicidium materiae acris, foetentis, colore ex flauo uiridi praeditae, ex pudendis muliebribus, ab exulceratione uaginae uteri et cum hac connexarum partium proueniens, quae exulceratio, pariter ac in uiris, uenenum, per coitum susceptum, uenereum, causam habet. Diagnosis huius morbi nonnunquam ualde difficilis redditur, ob similitudinem, quam alit cum fluore albo benigno, qui ob acredinem humorum exstillantium interdum erosionem, imo et exulcerationem uuluae comites habet. Accedit, quod aegrae ad suspicionem inhonestae uitae anteactae auertendam, pessimo consilio, fluorem album benignum subesse, mentiantur, ita, ut nonnunquam medico experientissimo imponant. Si quidem BAGLIVIO *cc*) credere uellemus, facillimo modo de uera morbi natura certi esse possemus. Infallibile nimirum signum maligni fluoris esse perhibet, si menstrui fluxus tempore continuet, contrarium benignum indicare fluorem. Sed bene Von LINDERN *dd*) monuit, non omnino et absolute haec cum experientia conuenire, quum fluor etiam benignus non in omnibus feminis menstruorum tempore cesset, sed, praecipue diutius iam durans, sine ulla intermissione continuet. Vt itaque medicus de ueri morbi praesentia certus esse possit, ad muci exstillantis conditionem respicere debet, qui, quo magis a colore naturali pallido recedit, quo maiore foetore stipatus est, quo tandem grauiora symptomata, inflammationes

cc) in Praxi med. Lib. II. cap. VIII. pag. 197.
dd) l. c. cap. VII. §. 5. pag 100.

tiones, erosiones et exulcerationes genitalium concurrunt, eo maior est suspicio miasmatis uenerei latentis.

§. XXIV.

Cognita modo ante dicto morbi natura, eadem ratione, ac in gonorrhoea maligna uirili, curatio inchoanda et absoluenda est; nec aliis indigemus indicationibus, quam quae ad hanc debellandam requiruntur. Hic etiam easdem ob caussas, quas §. XVII. indicauimus, saepius reiteratum purgantium usum reiici, non indiget probatione. Nam ad inflammationem discutiendam tantum abest, ut conferant, ut potius circulum sanguinis augendo, et ad inferiores inprimis partes propellendo, eam grauiorem, et dolorem acutiorem reddant. Excretionem miasmatis uenerei promouere quidem ualent, quae autem simul notanda sint, §. XVII. docet. Vlcera in pudendis enata purgantibus non abstergi, non consolidari, partesque debilitatas non roborari posse, nulla indiget demonstratione. In principio itaque parti inflammatae succurrendum est discutientibus, temperantibus internis; externe maxime iniectionibus et cataplasmatibus emollientibus, quorum ingredientia e §. XVIII. peti possunt. Confiteor quidem, in hoc morbo pro excretione ueneni, pro mundificatione ulcusculorum, medicamenta diuretica non adeo efficacia esse, quam in gonorrhoea uirili; in hac enim urina omnia fere loca exulcerata in transitu suo tangit, id quod in feminis paucis tantum partibus accidit: interea tamen balsamico suo principio sanguinem a corruptione et infectione uenerea defendunt, luisque gallicae prouentum impediunt, praecipue si reliqua §. XXI. laudata remedia simul adhibeantur. Optimus autem effectus sperandus est ab externis iniectionibus, quorum materia in cit. §. satis indicata est, ut eandem nunc repetere, superfluum foret. Tandem

et enumeratione remediorum tonicorum, parti affectae applicandorum, eo facilius supersedere possumus, quum exstirpato ueneno, et partibus arrosis consolidatis, haec fluoris species eadem methodo, ac benigna, tractanda sit, cuius therapiam §. XIV. sufficienter exposuimus.

§. XXV.

Varias huc usque pertractauimus species fluxus seminis, tum benigni, tum maligni; hinc etiam de symptomatibus horum morborum pauca adiungere fas esset. Verum quum haec accidentia uel eandem cum malo principali exposcant curandi methodum, uel externis saltem agendum sit remediis, reliqua silentio praetereuntes, nulla eorum praeter bubones attingemus. Bubones esse infarctus glandularum praecipue inguinalium, qui utplurimum ab intempestiue suppressa uirulenta gonorrhoea oriuntur, omnibus notum est. An autem purgantia medicamenta ad hos sanandos conducant, dubium adhuc uidetur. Verum quidem est, ac ratione comprobatum, huiusmodi infarctus glandularum disparere post repetitum catharticorum usum, sed quorsum agitur haec materia? nonne cum maximo aegroti detrimento cum sanguine rursus miscetur? Quum enim materia bubonum, consentientibus omnibus auctoribus, sit uirus uenereum, e corpore per genitalia eliminandum, adstringentibus, uel alio modo retropulsum, ad has uicinas glandulas depositum, humores ibidem circulantes coagulans, uasa obstruens, et consequenter nouis semper affluentibus succis tumorem inducens: quid quaeso peiori suscipi posset consilio, tali medicatione, quae uenenum, tutissimo, quo fieri potest, modo, e corpore expellendum, uniuersae M. S. affundit, eandemque isto contaminat? Contrariatur quoque haec curandi methodus primae gonorrhoeae uirulentae indicationi,

quae

quae miasmatis uenerei excretionem omni studio iuuandam inculcat. Et in hoc uersatur quoque primarius scopus in sanandis bubonibus. Tentandum nimirum est, ut, omissis in principio externis obstructae glandulae applicandis, seminis fluxus liber restituatur; idquod iniectionibus emollientibus impetrari potest, testante hoc FR. HOFMANNO *ee*) qui methodum, gonorrhoeam intempestiue suppressam reuocandi, tradens, *iuuant quoque*, inquit, *eodem fine iniectiones lactis dulcis, et decocti auenae cum oleo amygdalarum dulcium remixti, a quibus ego fluxum saepius, iterumque reuocatum scio.* Sin autem hoc impetrari nequeat, et leuis saltem tumor appareat cum modica inflammatione, tunc discussio eius adhuc tentari posset, nullis tamen aliis remediis, quam quae Mercurium habent, qui ob uim, qua gaudet, specificam antiuenereum, miasma illud in principio statim iugulat atque inefficax reddit, ita, ut ad reliquos humores delatum, eos non amplius inficere queat. Ad hanc classem pertinent interne ☿ dulc. et aethiops miner. externe emplastrum de ranis cum ☿rio, uel alia quibus argentum uiuum addi potest; imo ipsum unguentum mercuriale, parti dolenti illinendum.

§. XXVI.

Sed, ut uerum fatear, etiam discussioni uellem praeferre suppurationem horum tumorum: sicuti enim medico tutissima semper incedendum est uia, ita et in hoc morbo eam, quae proxime uenenum e corpore eiicit, prae aliis eligere malo, subscribens sententiae duorum quondam Celeberr. Medicorum, FRID. *ff*) et IOH. MAVR. HOFMANNI *gg*); quorum prior, *bubones*

ee) l. c. §. IX. cautel.

ff) ibid. §. XIII.

gg) in Not. ad Harm. Prax. chym. Lib. II. cap. CCXXXIII. pag. 939.

nes si iunguntur, inquit, *quantum fieri potest, emplastro emolliente Agricolae cum oleo hyoscyami et sapone malaxato sunt maturandi.* Posterior uero his uerbis assertum meum roborat: *recte docet cl. Barbette in chirurgia sua, in bubone uenereo nec uenam secandam, nec corpus purgandum esse, quamdiu externis remediis eum curari posse spes ulla affulserit, ne humores maligni, quos natura eiecit, ad interiora retrahantur, sicque lues uenerea causetur; sed suppuratio procuretur omni arte, suppuratusque tumor illico, etiam materia non cocta, aperiatur. Adeoque in hoc casu optimo mihi consilio aegris succurrere uidentur, quotquot per diaphoretica appropriata materiam morbificam ad emunctorium uniuersale ablegandum suadent, ne ulteriori affluxu bubonis incrementum augere queat. Purgantibus nihilominus si qui uti uelint, suo id faciant periculo; haec enim non nisi in principio, apparente tantisper tumore, materiam uitiosam huc tendentem, tuto imminuere et auertere possunt.* Circa ultima clariss. huius Viri uerba, quibus usum catharticorum si non laudat, tamen non improbat, tantum monendum est, diaphoretica, uti mihi quidem uidetur, in principio morbi eodem fructu, quo purgantia, posse adhiberi; si enim affluxum magis confirmato iam malo auertere possunt, quare non leuiore saltem obstructione praesente, tonoque uasorum nondum adeo debilitato, eundem praestarent effectum?

§. XXVII.

Ad ultimum tandem morborum uenereorum gradum, luem nimirum ipsam gallicam, accedo, in qua miasma illud uniuersos corporis humores circulantes contaminauit. Haec quidem minus ad scopum meum pertinere uidetur, quum, nisi forsan ex ueteribus, nullus medicorum malum hoc solis purgantibus debellare contendat. Interim tamen

men tantus medicorum dissensus est, ratione praeparationis ad saliuationem, ut fere nesciam, cui me adiungam sententiae. Sic SYDENHAM *hh*) strenuus alias purgantium defensor, ingenue fatetur, se ne coniectura quidem assequi posse, quid sibi uelint crebra ista monita, quibus de corpore, remediis catharticis aliisque rite praeparando, ita serio cauetur; et hanc praeparationem maxime reiicit, quia uires ad saliuationem sustinendam necessariae, eadem nimium deiicerentur; tandem experientiam testari affirmat, nullis euacuationibus aut alio modo infirmatos saliuationis impetum multo melius sustinere, quam eos, quorum quasi ante praelium incisi sunt nerui. E diametro huic opposita est sententia FR. HOFMANNI *ii*) praeparationem corporis ad saliuationem defendentis, qui et expressis uerbis dicit, laxantia praecipue huic fini inseruire, ut iisdem superfluae serosae sordes ex habitu corporis exterminentur. Multi alii medici huic quoque assentiunt, et non modo laxantia, sed ipsa purgantia per aliquod tempus quouis altero die propinanda commendant *ll*). Ex diuersis his sententiis neque uni neque alteri absolute adstipulari possum, sed potius utramque limitandam esse, existimo. Possunt sc. uentriculo et intestinis multis cruditatibus repletis, laxantia locum inuenire, illis autem absentibus etiam haec omitti; pro abundantia enim seri mucosi imminuenda, ipse ptyalismus optimum remedium est, ut non opus sit, corporis robur purgantibus infringere.

§. XXVIII.

Restaret adhuc, ut, quod et circa reliquos uenereos morbos obseruaui, legitimam curandi methodum adiungerem;

hh) l. c. pag. 398.

ii) Tom. IV. Part. IV. cap. IV. § XI. curat.

ll) conf. von LINDERN l. c. pag. 525.

rem ; ſed ea ipſa , ſiue per ſudorifera *mm*) ſiue per ſaliuantia , ſiue per Mercurium , absque tamen ſaliuatione , inſtituatur , ſatis ſuperque in omnibus practicis libris expoſita inuenitur. An autem GOHLIVS *nn*) ut perhibet , cum tribus granis Mercurii dulcis , quotidie circa ueſperam exhibitis , interpoſitis ſimul quouis quarto die purgantibus pilulis , unquam ſaliuationem excitauerit , dubito. Primo enim doſis Mercurii minor eſt , quam ut ptyaliſmum prouocare poſſit ; deinde , etiamſi ſaliuae fluxum inde exoriri poſſe concederetur , tamen ſemper purgantia eundem ſupprimerent. In eo enim maximum conſiſtit momentum curationis morbi gallici per Mercurium quidem , nulla ſaliuatione tamen ſubſequente , ut nempe , ſtatim ac ſaliuales fauciumque glandulae intumeſcere incipiunt , purgans ſumatur , quo humores , ad ſuperiores corporis partes propulſi , ſtimulo in uentris uiſceribus accedente , uerſus inferiora deriuentur et alliciantur.

T A N T V M

mm) His annumerari poteſt ridicula illa luis uenereae curatio , cuius mentionem facit Eckhart im mediciniſchen Maulaffen pag. 502. his uerbis : Es war ein gewiſſer Bauer nicht weit von Bromberg in Pohlen , der curirte die von denen Franzoſen inficirte Leute mit Pferdemiſt , in welchen er ſie biß an den Halß eingrub , darinnen die Patienten 3. Tage lang ausdauren muſten.

nn) in Praxi clinica Lib. VI. cap. XXVI. §. 16.

PERILLVSTRIS SENATVS
NORIMBERGENSIS
AVSPICIIS ATQVE AVCTORITATE CONSTITVTIS
DOMINIS PRAESIDIBVS GRAVISSIMIS
CELEBERRIMI COLLEGII MEDICI
QVOD NORIMBERGAE FLORET
ILLVSTRIBVS ET GENEROSISSIMIS DOMINIS
DOMINO
GEORGIO CHRISTOPHORO
VOLCKAMER
AB ET IN KIRCHENSITTENBACH
SENATORI CONSVLARI SCHOLARCHAE
ACADEMIAE ALTORFINAE CVRATORI
ET ORPHANOTROPHEI PRAEFECTO
ET
DOMINO
CHRISTOPHORO MICHAELI
KRESS
DE KRESSENSTEIN KRAFTSHOF DVRRENMVNGENAV
ET ROETENBACH AD S WOLFGANG.
S. R. I. ORDINVM SPLENDIDISS. CIRC. FRANC.
A CONSILIIS MILIT. ET PERILL. REIP. NOR.
SENATORI CONSVLARI ET REI
MILITARIS PRAEFECTO
DOMINIS AC MAECENATIBVS
AETERNA PIETATE DEVENERANDIS

TVM ETIAM

VIRIS

PRAENOBILISSIMIS EXCELLENTISSIMIS EXPERIENTISSIMIS

EIVSDEM CELEBERRIMI MEDICORVM NORIMBERGENSIVM COLLEGII

DOMINO DECANO

DOMINIS SENIORIBVS

CETERISQVE

DOMINIS DOCTORIBVS

ET

PHYSICIS ORDINARIIS

PATRONIS MAXIMOPERE COLENDIS

OMNIGENAM FELICITATEM
ET FATA AD VOTA FLVENTIA
PIE APPRECATVS

INAVGVRALE HOC SPECIMEN
IN TESTIMONIVM PIETATIS ET OBSERVANTIAE PERPETVAE

D. D. D.

IOHANNES IACOBVS BAIERVS
ALTORFINVS.